

RÄDDA DJURGÅRDEN

EN FÖRENING SOM VILL FÖRSKÖNA OCH BEVARA DJURGÅRDEN

mars 2025

Stort tack för ditt bidrag!

Vi börjar alltid våra nyhetsbrev genom att varmt tacka för den hjälp och stöd vi fick under 2024 från alla er som stödjer vår verksamhet. Utan er hade som sagt vårt arbete varit omöjligt. Pengarna används bland annat till att agera i domstol, ersätta sakkunniga samt till vår viktiga annonsering. Vi kommer annonsera i SvD den 30 mars och en gång till i slutet av april.

Vi hoppas att du vill fortsätta att vara medlem och stödja vår verksamhet. Om du missat att betala din medlemsavgift på 200 kr för 2025 gör det via Swish 1233 734 761; Bankgiro 5706 - 1087. Kom ihåg att ange din mailadress tack

Viktigt firande 2025 - Nationalstadsparken 30 år!

2025 firar vi Nationalstadsparken 30 år vilket kommer uppmärksammas stort av Rädda Djurgården och alla andra organisationer som också arbetar för att värna vår park för framtida generationer. Även Länsstyrelsen är i hög grad involverade i att uppmärksamma detta.

Parken är ett 27 km² stort område med 19 kvm land (motsvarande ca 5,5 x Central Park i New York) och 8 kvkm vatten, beläget i tre kommuner: Stockholm, Solna och Lidingö (Fjäderholmarna). Det kungliga sammanhängande natur- och kulturlandskapet sträcker sig från Ulriksdal i nordväst via Haga-Brunnsviken, Djurgården och Fjäderholmarna i sydost. Öarna Beckholmen, Skepps- och Kastellholmen ingår också.

Nedan en kort genomgång av några av de projekt som Rädda Djurgården är involverade i.

Läromedel för skolor

Vi arbetar vidare på vårt lärarmaterial för låg- och mellanstadiet inom ramen för firandet av Nationalstadsparken 30 år. Genom att följa en skattkarta med parkens statyer, slott och historiska nedslag så får barnen uppleva parken på nära håll och ta del av oförglömliga skatter. Vi kommer fokusera på Kungligheter, Arkitektur, Skulpturer och Park/stadsplanering och Miljö & Odling vilket berör ämnena samhällskunskap, geografi, historia, bild, svenska och matematik.

En hel del arbete återstår och vi räknar med att materialet ska vara färdigt för skolorna att ladda ner i maj månad – i god tid inför höstterminen.

Hasselbacken

Det senaste förslaget till utbyggnad av Hasselbacken, som ju godkändes av staden, har överklagats till Mark- och Miljödomstolen (MMD). Den 22 januari 2025 inbjöds kulturorganisationerna engagerade i Djurgårdens av Mark- och miljödomstolens som skulle ge sin syn vid Hasselbacken men tyvärr lyssnade man inte. Ordförande-domaren i målet var en ung jurist i karriären, som ville bestämma.

Vi begärde därför att mark- och miljödomstolen skulle genomföra en kompletterande syn men det avvisades tyvärr.

Gröna Lund

Inga nya byggnadslovsansökningar från Gröna Lund har inkommit till Stadsbyggnadskontoret.

Källhagen

Först under det första halvåret 2025 kommer enligt Stadsbyggnadskontoret i Stockholm mer information angående utbyggnaden av ytterligare 14 hotellrum. Vi bevakar och följer upp.

Festivaler på södra Djurgården och Gärdet

Rosendal Garden Party, kommer tyvärr även i juni anordna en festival även om det är en ny arrangör som står för arrangemanget. Tyvärr under två dagar i mitten av juni dvs under den sköraste tiden för djuren.

Stockholm Fields som i somras anordnade ett antal festivaler på Gärdet (tidigare Lollapalooza) kommer även i sommar anordna konserter där. Hittills är bara tre festivaldatum i slutet av juni bestämda, men fler kommer.

Vi framför återigen att Rädda Djurgården inte motsäger sig musikfestivaler, som vi skrivit tidigare, men vill i första hand att de "ljudligare" festivalerna förläggs till sensommaren och på platser som är mindre känsliga. KDF är fortsatt obegripligt kallsinniga.

Fototävling inom ramen för Nationalstadsparken 30 år

Samfundet S:t Erik och Stockholmskällan bjuder in dig till en fototävling för att hylla 30 år av nationalstadsparken. Oavsett om du är en erfaren fotograf eller en entusiast med en mobilkamera – detta är din chans att fånga parkens skönhet och bidra till en visuell hyllning av detta unika område.

Tävlingsperiod: Mars – September 2025

Vad kan du fota? Nationalstadsparken är en unik plats där natur, kultur och historia flätas samman. Här möts grönskande skogar, öppna ängar och sjö landskap med kungliga slott, historiska byggnader och livfulla stadsmiljöer. Parken bjuder på ett rikt djurliv, storslagna vyer och pulserande folkliv med konserter, evenemang och vardagsscener. Vi uppmuntrar dig att fånga denna bredd – allt från naturens stillhet till stadens rörelse, från årstidernas skiftningar till ögonblick av mänsklig närvaro.

Vem kan delta? Tävlingen är öppen för alla och delas in i tre kategorier:

- *Vuxna*
- *Högstadiе- och gymnasieelever*
- *Mellanstadieelever*

Varje deltagare får skicka in 1–3 fotografier, och varje bild ska ha en kort beskrivning (upp till 1 500 tecken). Du måste ha upphovsrätten till de bilder du skickar in.

Varför delta? Genom att vara med i tävlingen får du chansen att:

- Visa din kreativitet och ditt unika perspektiv på parken.
- Bidra till en dokumentation av parkens skönhet och mångfald.
- Vinna spännande priser och få dina fotografier uppmärksammade.
- Inspirera andra att uppskatta och värna om Kungliga nationalstadsparken.

[Tävlingsregler - Nationalstadsparken - Samfundet S:t Erik](#)

Vattentornet Lill-Jansskogen

Som vi skrivit om flera gånger tidigare föreslås en ny vattenreservoar byggas söder om den gamla i det värdefulla skogsområdet i Lill-Jansskogen som är en del av Kungliga Nationalstadsparken. Förslaget till detaljplan är överklagat och Mark- och miljööverdomstolen förväntas snart komma med sin dom.

Närheten till både hav och skog är en av anledningarna till att många väljer Stockholm som bostadsort. Nästan var man än bor finns ett grönområde i närheten, och för dem som bor i norra innerstaden är Lill-Jansskogen bara några kliv bort. Men detta kan snart vara ett minne blott. Stockholms Handelskammare föreslår att sälja och exploatera området med 10 000 bostäder. Anledningen? Försäljningen skulle dra in 27 miljarder kronor för att finansiera bygget av Östlig förbindelse..

Denna skog skulle kunna lösa Stockholms trafikproblem och sätta fart på tillväxten i regionen för lång tid framåt, enligt ett förslag som Stockholm Handelskammare nu kastar in som en brandfackla i debatten.

Rädda Djurgården tycker förslaget är utomordentligt dåligt. Vi ska inte exploatera och bygga bostäder i detta fantastiska grönområde som är mycket uppskattat av Stockholmare! Hit valfärdar orineterare xxxxxxx

Östlig förbindelse

Östlig förbindelse är en tänkt tunnel under Saltsjön och Djurgården som skulle binda samman Nacka med Ropsten och Norra Djurgårdsstaden.

Eftersom det aldrig har gått att nå någon överenskommelse om finansiering har projektet legat i malpåse under lång tid.

I sin höstbudget 2024 öppnade regeringen upp för "alternativa finansieringslösningar" av Östlig förbindelse, vilket väckte nytt hopp hos projektets förespråkare.

I Handelskammarens finansieringsförslag handlar det om en renodlad vägtunnel. Andra förslag har lagts fram som förespråkar att en tunnel också byggs för spårtrafik.

Djurgårdsbrunns värdshus

Trafiken

Trafiksituationen på Södra Djurgården har varit ett problem under många år och är Stockholms stads mest turistbesökta område och trafikkaoset ger givetvis besökarna ett mycket dåligt intryck. För att avhjälpa trafiken så föreslår Rädda Djurgården att en **färja i stället för en ny bro till Djurgården**

Företag och institutioner på södra Djurgården, liksom Djurgårdsförvaltningen och Stockholms stad har länge diskuterat en ny gångbro från Strandvägen till Djurgårdsön. Bron är tänkt att gå i höjd med Torstenssongatan till udden nära Junibacken. Bakgrunden till idén är bland annat att avlasta Djurgårdsbron som byggdes till Stockholmsutställningen 1897. Vissa helger särskilt under sommarhalvåret är trafiken av fotgängare mycket intensiv över den befintliga bron. En ny bro är tänkt att minska belastningen samt ge nya kommunikationsvägar och bättre promenadstråk.

Rädda Djurgården tycker att Stockholms stad och Djurgårdsförvaltningen innan ett eventuellt beslut om en ny bro tas ska pröva att lösa behoven med en (förlös) färjeförbindelse den mycket korta strecka om ca 100 (?) meter som det handlar om. Det finns estetiska, praktiska och ekonomiska nackdelar med en fast gångbroförbindelse på denna plats.

En bro i det föreslagna läget ligger så nära Djurgårdsbron att vattenytan mellan den nya och gamla bron riskerar att upplevas som en pöl istället för det fria vattenrum det nu är. Vidare kommer en ny bro att utgöra en begränsning för båttrafiken. Vidare kommer en ny bra att vara dyrbar att bygga. Det är möjligt att fördelarna med en gångbro överväger nackdelarna – men underlag för en sådan bedömning anser vi borde inhämtas och utgöra underlag för ett beslut.

Ett bra beslutsunderlag menar vi skulle skaffas om en (förar) lös färjeförbindelse först prövas. Det skulle ge information om hur stor efterfrågan på förbindelsen finns varmed nyttan av en ny bro bättre kan bedömas. Det skulle också ge information om färjeförbindelsen är så uppskattad som transportmedel att den utgör ett bättre alternativ än en fast förbindelse.

Udda infrastruktur – som en färjeförbindelse, som hissar, som linbanor – ger en stad extra innehåll och är en identitetsskapande underhållning för boende och besökare. Rädda Djurgården anser att allt talar för att innan en fast förbindelse beslutas undersöka alternativet med en färja och kommer börja driva det projektet.

Länsstyrelsen om samråd

Länsstyrelsen har nyligen antagit en anvisning om när och hur samråd ska ske inför evenemang i Nationalstadsparken. Vi bör se detta som en seger för framför allt Förbundet för Ekoparken mångåriga kamp för att 1) för det första få evenemangsanordnare och den som upplåter mark i nationalstadsparken för evenemang att överhuvudtaget söka samråd med länsstyrelsen för att få ett godkännande innan evenemang äger rum, 2) för det andra att få till stånd en seriös granskning av evenemang och bedömning av deras lämplighet i tid och rum och 3) för det tredje att samråd ska begäras i god tid innan evenemanget avses äga rum. Länsstyrelsen påpekar särskilt vikten av hänsyn till naturen under vår och försommar. Observera att detta är anvisningar som är speciellt utfärdade att hantera evenemang i Nationalstadsparken!

Vi hade önskat en bredare grund för att bedöma lämpligheten av evenemang. Vi önskar inkludera landskapspåverkan som en del i bedömningen av hur evenemang påverkar nationalstadsparken.

Medlemsevent

Li Malmström är styrelsemedlem och tillika ansvarig för sponsorgruppen som bjuder in medlemmarna till minst två årliga event. I anslutning till firande av Nationalstadsparken 30 år kommer sponsorgruppen inbjuda till två intressanta events under hösten 2025.

Vi finns på både [Instagram](#) och [Facebook](#).
Har du frågor maila till info@raddadjurgarden.se

Hur lagen om Nationalstadsparken kom till

Vi som skriver dessa rader är alla engagerade i att bevara och utveckla Djurgården utifrån dess undersköna landskap, så rikt på svensk flora och fauna – mitt i storstadsregionen Stockholm – och så fullt av historia och kulturhistoriska byggnader och miljöer att Djurgården går att använda i undervisningen om såväl biologi som historia, konst, arkitektur och samhällskunskap. Djurgården – Norra och Södra – är tillsammans med Haga-Brunnsviken, Ulriksdal och Fjäderholmarna en del av det som numera kallas den Kungliga Nationalstadsparken. Rädda Djurgården är engagerat i hela Nationalstadsparken. Hur kommer det sig att en lag för att skydda detta område kom till? Och hur gick det till?

Historien om Kongl. Djurgården

En mycket stor del av den Kungliga nationalstadsparken utgörs av och går tillbaka på det som i äldre tider kallades Kongl. Djurgården. När kungen 1810 fick en särskild, enskild dispositionsrätt till Djurgården omfattade denna enskilda dispositionsrätt en mycket stor del av det som i äldre tider betraktats som Kungliga Djurgården. Kungen gavs denna dispositionsrätt 1810 i ett avtal mellan ständerna (dåtidens riksdag) och kung Karl XIII. I avtalet avhändes kungen inkomster från ett stort antal egendomar – detta gjordes för att sanera rikets usla finanser efter 1808-09 års krig mot Ryssland, där Finland gick förlorat – men gavs samtidigt rätt att på statens bekostnad disponera ett antal slott med tillhörande trädgårdar och parker. Bland slotten som kungen fick disponera på statens bekostnad hör Gustav III:s paviljong, Haga slott och Ulriksdal.

Kungen avhändes dock inte inkomsterna från Djurgården. De fick kungen behålla. Han fick vad som kallas *enskild dispositionsrätt* till Kungliga Djurgården, till skillnad från dispositionsrätten i övrigt.

Varför fick kungen behålla inkomsterna från djurgårdsmarkerna?

Det finns inte uttryckt på papper, men vi tror att det berodde på två förhållanden: 1) Djurgården hade en särställning i förhållande till kungamakten – en gång var nästa hela Djurgården en enda jaktpark för kungen, kringgärdad av en två meter hög gärdesgård. 2) Djurgården var sedan länge ett mycket frekventerat utflyktsmål för stockholmarna, p.g.a. dess skönhet p.g.a. och närheten till staden. Utflyktsmålet och skönheten var ständerna angelägna att bevara. Därför föreskrevs i avtalet att inkomsterna från Djurgården – arrenden, hyror, betes- och forpengar, tullavgifter m.m. – *bara skulle få användas till Djurgårdens förskönande och för underhåll av vägar och broar*.

Vad omfattade då Kungliga Djurgården? Man skulle tro att det definierades i riksens ständers överenskommelse med Karl XIII genom en karta eller uppräknings av områden. Men icke så. Begreppet Kungliga Djurgården var troligen väl känt och behövde inte definieras på den tiden. Långt tillbaka i tiden räknades Kongl. Djurgården lika med två öar. Den ena var Valmundsön sedermera Södra Djurgården. Den andra var Norra Djurgården, som begränsades av Brunnsviken, Ålstäket, Värtan och det smala vattendraget, som sedermera blev Djurgårdsbrunnskanalen, samt i väster av Stora Träsket och Träskrännilen.

Träskrännilen rann ungefär i nuvarande Roslagsgatans och Birger Jarls gatans sträckning och

passerade Stora Träsket. Den rann från Brunnsviken till Ladugårdslandsviken, som numera heter Nybroviken.

Men det område som kungen ges enskild dispositionsrätt över 1810 är något mindre. Från 1600-talet och framåt hade mark successivt överlåtits till Stockholms stad från Träskrännilen och Stora Träsket upp mot dagens Valhallavägen. Vad som överläts till kungen med enskild dispositionsrätt 1810 ligger norr om Valhallavägen, från Brunnsviken fram till Jungfrugatan och sedan snett ned mot Djurgårdsbron. Även ett område på Södra Djurgården, det som blev Djurgårdsstaden, avskildes från Kungliga Djurgården redan 1646.

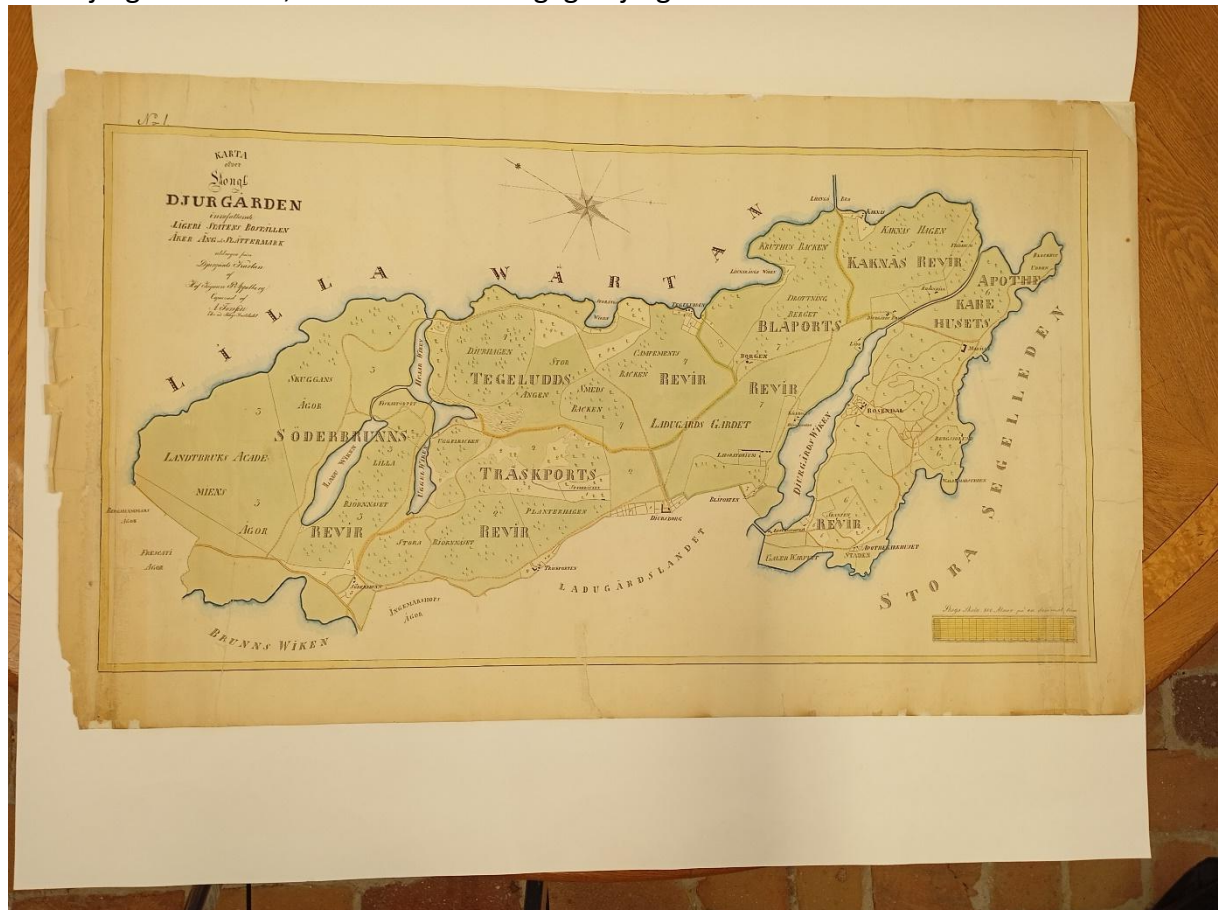

Fig.1. Karta från 1830 som troligen överensstämmer med området som överläts till kungen med enskild dispositionsrätt. Rätteligen borde dock inte Djurgårdsstaden ingå. Källa: Slottsarkivet.

Kartan i fig. 1 över Kongl. Djurgården är från 1830. Det borde överensstämma relativt väl med det Kungliga Djurgården som 1810 ges till kungen att disponera. På Södra Djurgården ingick dock inte det område som Drottning Kristina överlät till Amiralitetens krigskassa för att inrätta sjukhus och bostäder åt sjömän.

Det område som kungens enskilda dispositionsrätt omfattar idag har krympt avsevärt, till hälften, jämfört med 1810. Staten och Stockholms stad har gjort anspråk på marken för den växande statliga administrationen och för den växande staden. Värtahamnen och Gasverket med Hjorthagen, därefter Karlaplan och därefter delar av Ladugårdsgärde, som blev Diplomatstaden, institutionsbebyggelsen längs Valhallavägen – Sophiahemmet, Stadion, KTH – hela Gärdesbebyggelsen och så Bellevue. Allt detta har bebyggts. Kungen, ville eller kunde inte sätta emot. Ladugårdsgärde och Kaknäs överläts också till Stockholms stad, men på villkor att områdena skulle vara till för friluftsliv.

I början av 1970-talet gjorde statliga Byggnadsstyrelsen upp planer på omfattande bebyggelse runt Brunnsviken, där tidigare Naturhistoriska museet, Kungliga

Vetenskapsakademien och en mängd andra vetenskapliga institutioner fått slå sig ned. Och 1989 kom Byggnadsstyrelsens *Underlag till fördjupning av översiktsplan för Norra Djurgårdens institutionsområde* med förslag till omfattande bebyggelse i Bergiusdalgången, Torphagen, Frescati, Albano med flera platser.

Försök att stoppa denna utveckling hade gjorts tidigare. I början av 1900-talet ville starka krafter bebygga hela Ladugårdsgärde och större delen av Norra Djurgården ända upp till Laduviken. Det stoppades först av kung Oscar II, genom riksmarskalken, sedan av en statlig utredning, Djurgårdssakkunniga, som 1917 förespråkade att så mycket som möjligt av den då ännu obebyggda marken skulle sparas som "naturpark". Intresset för natur och nationalparker hade vuxit fram i slutet av 1800-talet och blev en stark kraft i början av 1900-talet. Men åderlåtningen av Djurgårdsmarken fortsatte, bl.a. med Gärdesbebyggelsen. 1959 motionerar folkpartiet i både första och andra kammaren om att "skydda Djurgårdens mark från ytterligare exploatering" och 1963 tar statens Djurgårdsnämnd fram en dispositionsplan, som ska sätta stopp för exploateringarna. Men staten och Stockholms stad ger sig inte. Byggnadsstyrelsen lägger fram exploateringsplaner på Norra Djurgården redan 1971 och utvidgar dessa 1989. Det gäller bostäder och kontor, som ovan redovisats. Ovanpå detta kom Dennispaketets motorvägar Österleden och Norra Länken 1990. Samt ett möjligt OS, med anläggningar på och i anslutning till Djurgården.

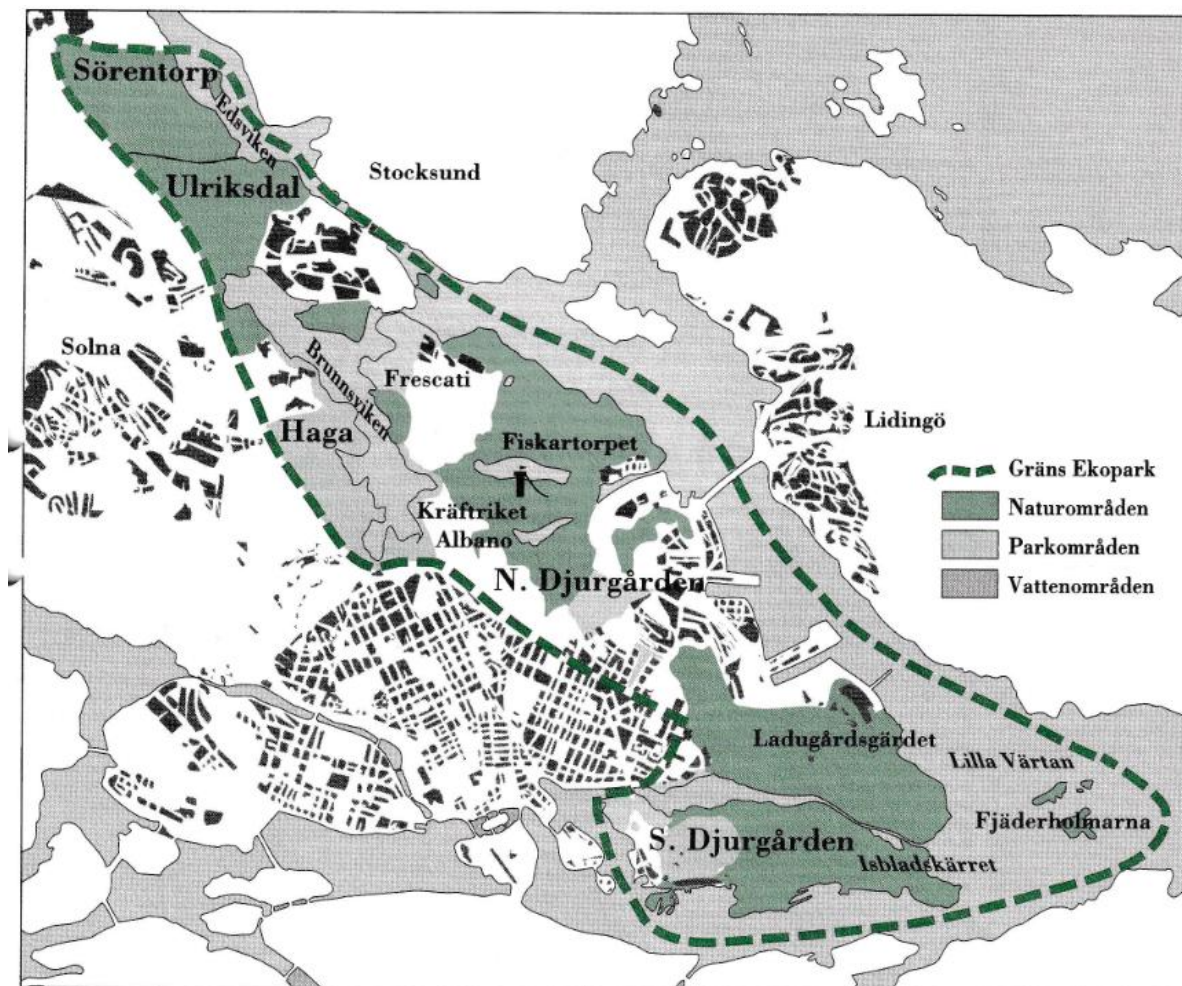
En folkrörelse väcks

Det är då, kring 1990, som en folkrörelse väcks för att försvara området. Tidigare hade flera föreningar bildats i protest mot olika planer. Redan 1947 bildades Djurgårdens hembygdsförening för att stoppa den då planerade Österleden på högbro över Södra Djurgården. Bellevueförbundet bildades 1982, då både motorväg genom Bellevue och storhotell vid Stallmästaregården var aktuella. Djurgården Lilla Värtans Miljöskyddsförening tillkom 1984 för att stoppa ett planerat järnsvampverk vid Husarviken. Haga-Brunnsvikens vänner bildades 1988 och Norra Djurgårdens vänner 1989 av oro för alla byggplaner runt Brunnsviken och på Norra Djurgården.

1989 tas ett viktigt initiativ. När Henrik Waldenström, som då arbetade på den statliga Byggnadsstyrelsen, fick kännedom om verkets byggplaner på Norra Djurgården drog han i gång "Projekt Djurgården" inom Stockholms ornitologiska förening. Det syftade till att tillföra ornitologiskt planeringsunderlag som motvikt mot Byggnadsstyrelsens byggplaner. Av stor betydelse var att detta snabbt fick stöd inom hovet. Fågelinventeringarna i de kungliga parkerna från Ulriksdal i norr till Fjäderholmarna i söder väckte intresse. Ståthållaren Harald Smith gav i slutet av 1990 Waldenström i uppdrag att utveckla idén att skapa ett sammanhängande skydd för dessa kungliga parker. Resultatet blev i början av 1991 rapporten "Ekoparken - sammanhängande natur- och kulturpark i storstad". "Ekoparken" hade då utvecklats till ett projekt för att skydda hela området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Norra och Södra Djurgården-Fjäderholmarna. Området som skulle skyddas omfattade då mer än kungens enskilda dispositionsrätt, främst hela Hagaparken och Ulriksdal, men också Sörentorp, Bergshamra, Hjorthagen och Värtahamnen, institutionsbältet norr om Valhallavägen, hela Gärdesbebyggelsen samt Fjäderholmarna.

Parallellt med att detta arbete pågick hade Peter Schantz under 1990 börjat förstå den sammanlagda hotbilden runt Haga-Brunnsviken. Han agerade med debattartiklar och genom att organisera en konsertserie för Haga-Brunnsviken-Ulriksdal som en "*nationell kulturpark*". Både Waldenström och Schantz, var för sig, fick sedan riksdagsledamöter att skriva motioner för ett starkt parkskydd i januari 1991.

Den 14 maj 1991 samlade Norra Djurgårdens vänner tillsammans med Haga-Brunnsvikens vänner 22 föreningar i "Gula villan" vid Stockholms universitet för att anta ett upprop för Norra och Södra Djurgården, Haga-Brunnsviken, Ulriksdal/Sörentorp. Samma vår drog Projekt Ekoparken-WWF i gång. Inom det verkade Waldenström i många år.

Inringat område avser Ekoparken, som föreslagits av Naturens Hus i en utredning initierad av Ståthållarämbetet. Kartan visar Norra och Södra Djurgården, Fjäderholmarna, Haga-Brunnsviken och Ulriksdal/Sörentorp.

Fig. 2. Det ursprungliga förslaget till Ekopark.

I augusti 1991 hade också "Kommittén för Gustavianska Parken" bildats av Peter Schantz och Greger Carpelan, med ett antal namnkunniga kulturpersonligheter som ville värna just Haga-Brunnsviken-Ulriksdal som en "nationell kulturpark".

Dessa olika initiativ, som kom från olika håll, smälte snart samman. Det stod klart när riksdagen behandlade tre motioner, en som gällde Haga-Brunnsviken, en som gällde Haga-Brunnsviken-Ulriksdal och en som gällde hela "Ekoparken". Den första var undertecknad av centerpartisterna Karin Söder och Pär Granstedt. Schantz låg bakom den andra, undertecknad av Hans Göran Franck (s) och Jan Strömdahl (v). Den tredje låg Waldenström bakom, undertecknad av Anna Horn af Rantzen m.fl. (mp). Ytterligare en motion tillkom två år senare, skriven av Odd Engström (s) och Pär Granstedt "att Ekoparken i Stockholm bör klassas som riksintresse för naturvård och friluftsliv."

Lagen

Jordbruksutskottet, som behandlade de tre motionerna, skickade för ovanlighetens skull ut dem på en bred remiss. Remissvaren gav ett mycket starkt stöd för idén till ett samlat skydd för hela området, kallat Ekoparken. Ståthållaren stöttade förslaget kraftfullt. Så här skrev ståthållaren Wiking Sjöstrand i sitt remissvar till riksdagens bostadsutskott:

Starka exploateringsintressen utgör ett ständigt hot mot dessa områdens bevarande. Under århundradena har stora delar av områdena ianspråktagits för bebyggelse, hamn- och trafikändamål. Enligt Ståthållarämbetets mening bör det nu stå absolut klart att ytterligare exploatering av denna typ måste undvikas.

Utskottet anslöt sig till syftet att värna hela området, Ekoparken, samtidigt som man betonade Haga-Brunnsviken-Ulriksdals stora värde. Men utskottet avlog ändå motionerna i december 1991. Det gjordes med hänvisning till att regeringen strax dessförinnan hade givit Stockholm och Solna i uppdrag "att redovisa hur naturvårdens, kulturvårdens och friluftslivets intressen i området kring Haga-Brunnsviken samt Ulriksdal och norra och södra Djurgården ska tillgodoses." Det var planministern Görel Thurdin, Centerpartiet, som utnyttjade Naturresurslagens 6 kapitel, 2 §. Det var första gången det prövades att med stöd av denna paragraf ge kommunerna i uppdrag att redovisa hur de avsåg att tillvarata och skydda riksintressen. Thurdin hade fått hela regeringen med sig på detta.

När Stockholm och Solna redovisat sina planer skrev Miljödepartementet en departementspromemoria som också skickades ut på en bred remiss. Svaren var övervägande positiva. Sedan lade regeringen fram sin proposition. Riksdagen antog den enhälligt. Så fick vi lagen om nationalstadsparken, numera en paragraf i Miljöbalken. Den lyder så här:

Miljöbalken 4 kap. 7 §

Området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården är en nationalstadspark.

Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas.

2009 lades ett andra stycke till, detta för att Norra Länken skulle kunna byggas genom Bellevueparken.

Trots bestämmelsen i andra stycket får en åtgärd som innebär ett tillfälligt intrång eller en tillfällig skada i en nationalstadspark vidtas, om

- 1. åtgärden höjer parkens natur- och kulturvärden eller tillgodoser ett annat angeläget allmänt intresse, och*
- 2. parken återställs så att det inte kvarstår mer än ett obetydligt intrång eller en obetydlig skada.*

Det område som preciserades i propositionen skiljer sig något från ursprungsförslaget, "Ekoparken".

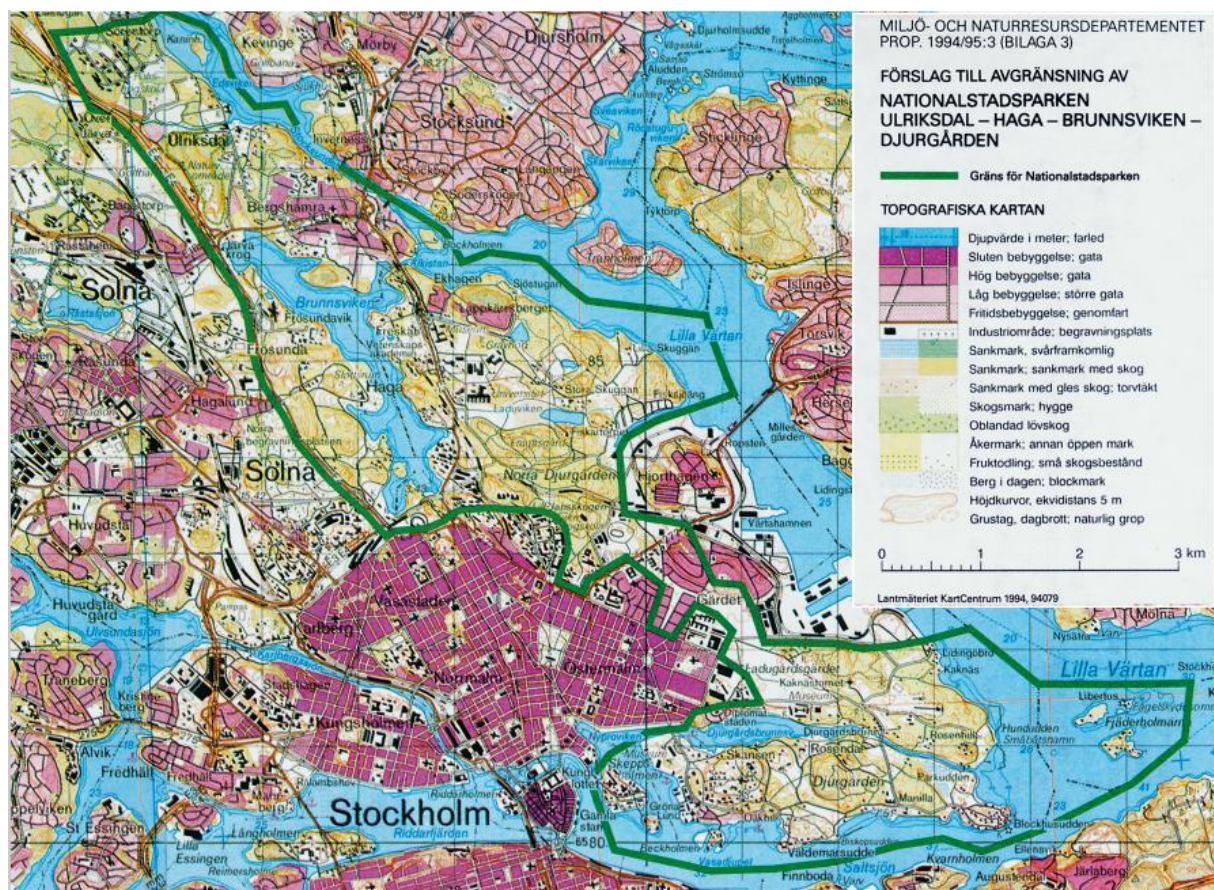

Fig. 3. Propositionens förslag om avgränsning av Nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården. Bland annat Hjorthagen med Gasverket och Värtahamnen ingick inte i regeringens förslag. Däremot hade regeringen lagt till Skeppsholmen och Kastellholmen.

Stöttade hovet detta lagförslag för att kungen insåg att hans enskilda dispositionsrätt inte skulle kunna stoppa den vidare exploateringen av Djurgården? Det vet vi inte, men sannolikt betydde hovets stöd att det sedan gick mycket fort för en enhällig riksdag att besluta om lagen.

Området betecknades som en "nationalstadspark". Det var ett nytt juridiskt begrepp. Lagen trädde i kraft för 30 år sedan, den 1 januari 1995.

Varför används inte den enskilda dispositionsrätten?

Därmed har förvisso allt inte blivit frid och fröjd, men en stor mängd exploateringar stoppades då upp. De har sedan återkommit i andra former och bereder oss som värnar om Djurgården och Nationalstadsparken ett ständigt arbete att försöka stoppa eller finna mindre skadliga lösningar. Förbundet för Ekoparken, Djurgårdens hembygdsförening, Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening m.fl. ideella organisationer tvingas många gånger att driva ärendena i domstolarna.

Lagparagrafen rörande nationalstadsparker är mycket kortfattad och den Kungliga Nationalstadsparken i Stockholm är ett mycket varierat och komplext område som ska skyddas. Det gör att det borde vara självklart att ta del av motiven för lagen och hur den är avsedd att tillämpas. För att göra det måste man läsa propositionen som lades fram för riksdagen. Den heter *Regeringens proposition 1994/95:3 Nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården*. Detta framhåller vi alltid i våra överklaganden.

Domstolarna har hitintills inte brytt sig särskilt mycket om vad som står i propositionen, de s.k. förarbetena, utan tolkar själva lagparagrafen. Då skulle kungens enskilda

dispositionsrätt, som fortfarande gäller ograverat, kunna användas inom den del av Nationalstadsparken som utgörs av Kungliga Djurgården och kungens enskilda dispositionsrätt, vilket är ca 60 procent av parken. Det är kungen som genom Djurgårdsförvaltningen, upplåter arrenden. Det kan göras helt efter eget huvud, bara arrendelagen följs. Att utnyttja den enskilda dispositionsrätten för att försköna Djurgården i överensstämmelse med 1810 års överenskommelse skulle dessutom rimma med hur lagen, enligt förarbetena, är tänkt att tillämpas. Djurgårdsförvaltningen har tillåtit markbyte i Albano, som underlättat en ohämmad exploatering av Brunnsvikens södra inramning – som också är fonden i Hagas engelska landskapspark och därför borde vårdas. En värdefull kulturmiljö spolieras när Djurgårdsförvaltningen accepterar helt främmande tillbyggnader av Hasselbackens anrika restaurant. Gröna Lunds utbyggnad, en ny jättelik verkstadslokal för Beckholmsvarvet och ett nytt, mycket dominerande vattentorn i Lilljansskogen tillåts stjäla landskapets värden. Rockfestivaler får ödelägga flera platser i parken – Ladugårdsgärde, Ståthållarängen vid Rosendal och Laduviksdalgången – i för djurlivet känsliga tidpunkter på året. I alla dessa fall hade kungens dispositionsrätt kunnat användas för att antingen helt stoppa projekten och verksamheten eller framtvinga ett hänsynstagande till platsens värden. I stället låter man domstolarna avgöra saken. Ansvar för att värna och försköna Djurgården lämnas därmed åt oss ideella föreningar att med lagens hjälp försöka få domstolarna att begripa värdet av nationalstadsparken. Att avstå från att använda dispositionsrätten och överlåta till domstolarna att avgöra dessa frågor är som att kungen har abdikerat. Det finns de som ifrågasätter kungens dispositionsrätt till Djurgårdsmarkerna. Vi vill i stället att den används på det sätt man kom överens om 1810 – till att försköna Djurgården! Det vore det bästa försvaret för den kungliga dispositionsrätten.